

Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim

...wczoraj i dziś

ARCHIWA PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM

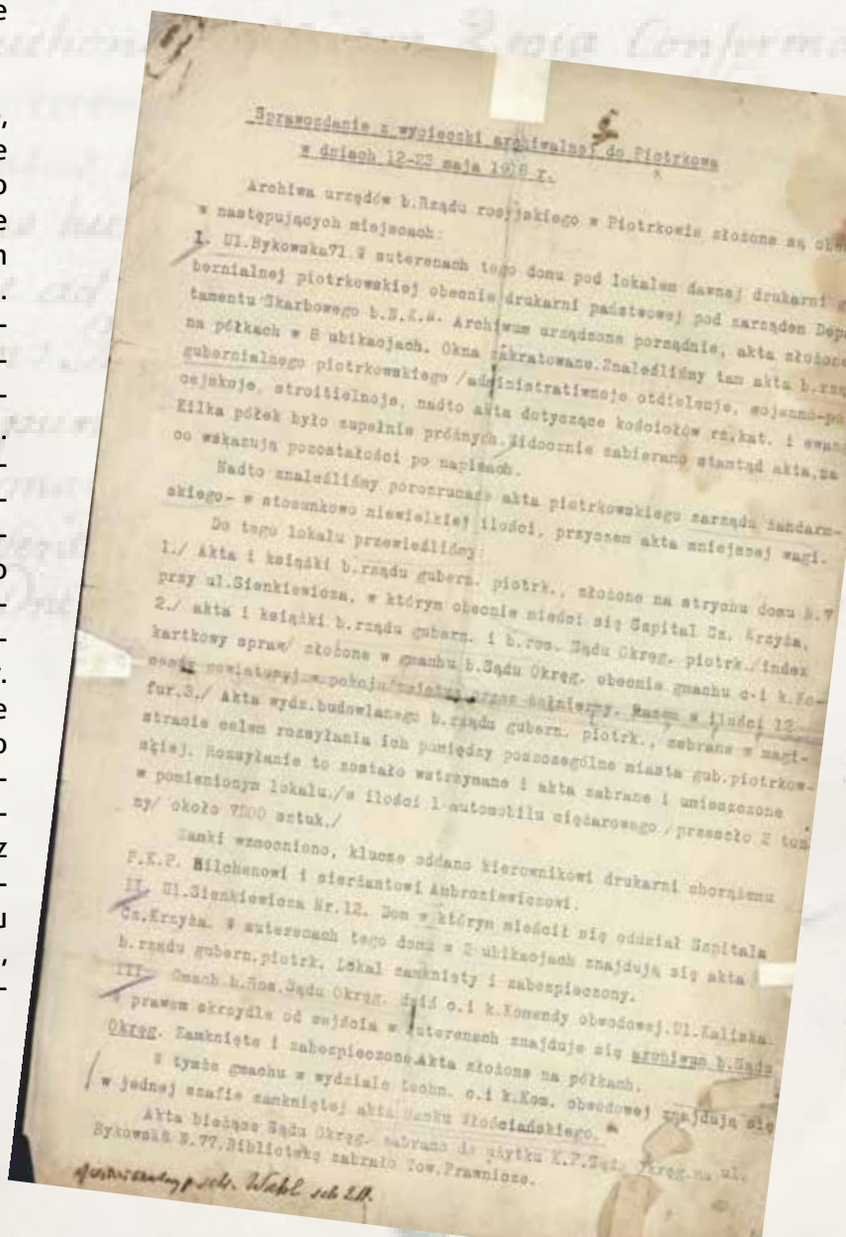
We wszystkich działaniach podejmowanych przez człowieka, szczególnie tych o charakterze prawnym, towarzyszył mu dokument. Miał on określoną wartość, również finansową, szczególnie jeżeli dotyczył nadań czy przywilejów. W związku z tym należało roztoczyć nad nim właściwą ochronę, tak aby nie uległ on zniszczeniu. Efektem tych działań były powstające już w starożytności archiwa. Od dawien dawna po dzień dzisiejszy pełnią one właściwie niezmienną rolę - miejsca gromadzenia i przechowywania dokumentów.

Dzieje archiwów w Polsce są do siebie zbliżone, a zarazem jakże odmienne. Nie każde miasto stało się siedzibą archiwum nie tylko w latach I Rzeczypospolitej, ale również i w późniejszym okresie czasu. Te, w których zlokalizowano tego typu placówki, zazwyczaj stanowiły ważne ośrodki administracyjne, a archiwa w mniejszym lub większym stopniu odgrywały w ich dziejach znaczącą rolę. Pamiętać również należy o tym, że ich losy były odmienne, a wpływ na to miało, m.in. to w jakim zaborze się znalazły i jakim wpływom podlegały przez lata. W XX wieku niektóre z archiwów uległy likwidacji, inne w ramach reorganizacji były włączane w struktury większych archiwów lub tworzono nowe. Co warto zauważyć, sieć archiwów państwowych nie była i nie jest także dzisiaj zgodna z podziałem administracyjnym kraju.

Jedną z instytucji tego typu działających w Polsce, było i jest obecnie Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim. Zanim jednak doszło do jego utworzenia, na terenie miasta działały podobne placówki związane przede wszystkim z ówczesnym wymiarem sprawiedliwości. Związane było to m.in. z tym, że Piotrków był w różnych okresach historycznych ważnym i znaczącym ośrodkiem administracyjnym. Już w XIV wieku w Piotrkowie wraz z utworzeniem urzędu starosty powstało archiwum grodzkie. Jego utworzenie było konsekwencją stale narastającego zasobu aktowego, co było efektem wykonywania przez starostów swoich funkcji w oparciu o działające kancelarie grodzkie. W 1578 roku utworzono w Piotrkowie - mieście Trybunału Koronnego - archiwum, w którym gromadzono materiały z przeprowadzanych przez sąd apelacyjny spraw szlachty. Rozwój archiwów w Piotrkowie przypada przede wszystkim na wiek XIX. W 1828 roku utworzono w mieście Archiwum Akt Dawnych, w którym gromadzone były głównie akta sądowe, wszelkie archiwalia z okresu staropolskiego oraz dokumenty władz zaborczych. Równolegle obok tej placówki funkcjonowało Archiwum Miejskie. W 1867 roku z chwilą utworzenia guberni piotrkowskiej, w budynku poklasztornym oo. Bernardynów zorganizowano Archiwum Rządu Gubernialnego.

Dużą stratę w zasobie aktowym poniosły archiwa piotrkowskie w 1882 roku, kiedy to do Warszawy wywieziono około siedmiu tysięcy woluminów najstarszych akt. Były wśród nich księgi grodzkie, ziemskie, miejskie i akta trybunalskie. Wszystkie wymienione powyżej materiały uległy zupełnemu zniszczeniu w 1944 roku. Dalsze dzieje archiwaliów proweniencji piotrkowskiej ściśle związane były z wydarzeniami pierwszej wojny światowej, czyli ewakuacją urzędów i instytucji administracji rosyjskiej oraz podjęciem działalności przez okupacyjne władze austriackie. Dopiero z chwilą nastania niepodległej Polski możemy mówić o archiwum państwowym, które funkcjonuje do dnia dzisiejszego. Instytucji o bogatej historii, na którą wpływ mieli ludzie, których nazwiska na zawsze zapisały się na kartach nauki, a archiwistyki w szczególności.

Celem niniejszej wystawy jest zaprezentowanie szerokiemu gronu odbiorców zarysu dziejów Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim, przez pryzmat jego działalności prowadzonej na rzecz mieszkańców miasta i regionu. Naszą misją jest trwałe zachowanie świadectw przeszłości i zapewnienie do nich powszechnego dostępu w celu wspierania rozwoju państwa i społeczeństwa.

Sprawozdanie z wycieczki archiwalnej do Piotrkowa

w dniach 12-22 maja 1926 r.

Archiwa urzędów b.Rządu rosyjskiego w Piotrkowie złożone są obecnie
w następujących miejscach:

I. Ul.Bykowska 71 w suterenach tego domu pod lokalem dawnej drukarni
bernialnej piotrkowskiej obecnie drukarni państwowej pod zarządem Dep
tamentu Skarbowego b.G.K.u. Archiwum urządzone porządnie, akta złożone
na półkach w 8 ubikacjach. Okna zakratowane. Znaleźliśmy tam akta b.rząd
gubernialnego piotrkowskiego /administratiwnoje otdielenije, wojenno-po
ocjalnoje, stroitielnoje, nadto akta dotyczące kościołów rz.kat. i ewan
Kilka półek było zupełnie próżnych. Widocznie zabierano stamtąd akta, na
co wskazują pozostałości po napisach.

Nadto znaleźliśmy porozrucane akta piotrkowskiego zarządu żandarm
skiego- w stosunkowo niewielkiej ilości, przyczem akta mniejszej wagi.

Do tego lokalu przewieźliśmy:

1./ Akta i księgi b.rządu gubern. piotrk., złożone na stryszku domu b.7
przy ul.Sienkiewicza, w którym obecnie mieści się Szpital Św. Krzyża.

2./ akta i księgi b.rządu gubern. i b.ros. Sądu Okręg. piotrk./index
kartkowy spraw/ złożone w gmachu b.Sądu Okręg. obecnie gmachu o-i k.Ko
mend[illegible] powiatowej w pokoju [illegible]. Razem w ilości 12
fur.3./ Akta wydz.budowlanego b.rządu gubern. piotrk., zebrane w magi
strasie celem rozsyłania ich pomiędzy poszczególne miasta gub.piotrkow
skiej. Rozsyłanie to zostało wstrzymane i akta zabrane i umieszczone
w pomienionym lokalu./w ilości 1-automobilu ciężarowego./przeszło 2 ton
ny/ około 7000 sztuk./

Klamki wyniesiono, klucze oddano kierownikowi drukarni obecnemu
P.K.P. Milchenowi i zastępcy Ambroziewiczowi.

II. Ul.Sienkiewicza Nr.12. Dom w którym mieścił się oddział Szpitala
Św.Krzyża. W suterenach tego domu w 2 ubikacjach znajdują się akta
b.rządu gubern.piotrk. Lokal zamknięty i zabezpieczony.

III. Gmach b.Sądu Okręg. Akta o-i k.Komendy obwodowej. Ul.Kaliska.
z prawem okrzydła od wejścia w suterenach znajduje się archiwum b.Sądu
Okręg. Zamknięte i zabezpieczone. Akta złożone na półkach.
W tymże gmachu w wydziale techn. o-i k.Kom. obwodowej znajdują się
w jednej szafie zamkniętej akta [illegible] Modelańskiego.
Akta bieżące Sądu Okręg. zabrano do gmachu K.P.Sąd. Okręg. na ul.
Bykowską N.77. Biblioteka zabrała Tow. Prawnicze.

[illegible] Wahl [illegible]

Działania zmierzające do zabezpieczenia archiwaliów i uratowania ich z wojennej pożogi podejmowane byty przez różne, niezależnie od siebie funkcjonujące środowiska. Ochroną objęto te materiały archiwalne, które zgromadzono już w zasobach archiwów, jak i te które nadal pozostawały w kancelariach i registraturach władz zaborczych i okupacyjnych. W celu rozpoznania miejsc, w których znajdowały się duże, często znajdujące się w nieładzie grupy dokumentów, powołany do życia Wydział Archiwów Państwowych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wysyłał w teren archiwistów objazdowych. Byli to doświadczeni archiwiści, niejednokrotnie pracownicy naukowi, do zadań których należało rozpoznanie, spisanie i zabezpieczenie miejsc, w których złożone były często doraźnie i w nieładzie bezcenne archiwalia. Jednym z archiwistów objazdowych był dr Wincenty Franciszek Łopaciński, który wizytował m.in. Piotrków w dniach 12-23 maja 1918 r.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Nr.56582
II 6859 VII.

Warszawa, dn. 3 czerwca 1919 r.

O k ó l n i k Nr.328.

Do Powiatowych Komisarzy Rządowych

W najbliższym czasie miejscowości prowincjonalne zwiedzać będą delegowane przez Wydział Archiwum Państwowego w charakterze archiwistów następujące osoby:

Abramowicz Marja, Seruga Józef,
Markiewicz Aleksander, Ehrenkreutz Stefan,
Łopaciński Vincenty, Rybarski Antoni.

Delegowani mieć będą za zadanie rejestrację i zabezpieczenie archiwów prowincjonalnych, a również i odpowiednie zużytkowanie ich. Polecam się pp. Komisarzom okazywać wymienionym osobom należyte współdziałanie przy wypełnianiu powierzonych im obowiązków.-

za Ministra Spraw Wewnętrznych
Januszewski w.r.

W.Ch.

Komisarjat Rządu Ludowego
w PIOTRKOWIE
Wpłynęło dnia 6/15 1918.
L. 118/II Załączników

...tora fabrycznego byłego rządu gubernial-

...kacjach domu przy ul. Bykowskiej l. 65
...isza do suteryn tegoż domu lipiec 1915 r.
...stało przewiezione na ul.Stronczyńskie-
...ucz., konserwatora zabytków archiwalnych
...-gubernatorstwie w Lublinie i D-ra Wincentego Ło-
...chiwistę Ministerstwa W.R.i O.P. w Warszawie w ilości 5
...aktów oraz 1 półkę na akta. Reszta półek w ilości trzy oraz dwa sto-
ły zostają na razie w przechowaniu p.Majcherskiego.-O urządzeniu biuro-
wem może udzielić bliższych wiadomości gospodarz p.Majcherski i p.Orkisz
Władysław były sekretarz inspektora fabrycznego w Piotrkowie na ul.Kali-
skiej.

Piotrków, dnia 23 maja 1918.

/-/ Dr.J.Seruga
/-/ Dr.Wincenty Łopaciński

Uwaga:

P.Majcherski zaznacza, że czynsz za lokal biurowy nieuregulowany po dzień dzisiejszy.

/-/ J.Majcherski.

MINISTERSTWO W. R. I O. P.
Wydział Archiwów Państwowych

Za zgodność z oryginałem

Wyrazem świadomości środowisk skupionych wokół uniwersytetów, jak i archiwów był Reskrypt Rady Regencyjnej z dnia 31 lipca 1918 r. 0 organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami. Dokument ten ogłoszony jeszcze przed formalnym odzyskaniem niepodległości przez Polskę nakreślił kształt i zadania przyszłej służby archiwalnej. Kolejnym aktem prawnym, który na długo uregulował funkcjonowanie sieci archiwalnej w Polsce, był Dekret z dnia 7 lutego 1919 r. o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami („DPPP" nr 14, poz.182). Dekret ten stanowił podstawę prawną organizacji i funkcjonowania archiwów w Polsce aż do 1951 r., kiedy to uległ zmianie obowiązujący stan prawny.

Treść Dekretu zawarta została w dziesięciu rozdziałach, poświęconych poszczególnym zagadnieniom związanym z organizacją sieci archiwalnej i jej funkcjonowaniem. Do zadań powołanego Wydziału Archiwów Państwowych MWRiOP należał m.in.: zarząd archiwów państwowych; opieka techniczno-naukowa nad archiwami i zbiorami archiwalnymi; ratowanie i zabezpieczanie przed zniszczeniem zabytków archiwalnych znajdujących się w kraju; udzielanie rady i pomocy w zakresie przechowywania i zabezpieczania zabytków, znajdujących się w rękach prywatnych oraz rewindykacja materiałów archiwalnych stanowiących własność państwa polskiego.

Jedną z najważniejszych kwestii jakie określone zostały w artykule 44, była struktura organizacyjna sieci archiwalnej. Na jego podstawie utworzono pięć archiwów centralnych z siedzibą w Warszawie (Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Akt Dawnych, Archiwum Skarbowe, Archiwum MWRiOP Archiwum Wojskowe) oraz archiwa terenowe w Lublinie, Piotrkowie, Płocku i we Lwowie. Dekret ten zastał Archiwum Państwowe w Piotrkowie już działające, o czym informował mieszkańców miasta „Dziennik Narodowy" Nr 8 z dnia 11 stycznia 1919 r.

Archiwum Państwowe w Piotrkowie

Na zasadzie art. 44 dekretu z dn. 31 lipca 1918 r. »o organizacji archiwów państwowych i o opiece nad archiwaljami« zostało zaprojektowane utworzenie archiwów państwowych w Piotrkowie, Lublinie i Płocku.

Terytorjum działalności organizującego się obecnie Archiwum Państwowego w Piotrkowie obejmuje dwie b. gubernie — Piotrkowską i Kaliską.

Polska ustawa archiwalna (tymczasowa—do Sejmu) przeprowadza ścisłą centralizację archiwów, wszystkie bowiem archiwa państwowe oddaje pod zarząd jednego tylko ministerstwa — oświaty—i istniejącego przy nim Wydziału Archiwów Państwowych.

O takiej organizacji archiwów nie wie nietylko nasza szersza publiczność, ale nawet niektóre urzędy nie są dość poinformowane i czasem wydają, przez niedostateczną znajomość ustawy archiwalnej, niezgodne z nią i sprzeczne z jej duchem rozporządzenia.

Rozdrapywanie aktów po byłych urzędach rosyjskich pomiędzy poszczególne ministerstwa i urzędy jest niedopuszczalnem,—ustawa archiwalna przewiduje tylko wydzielenie z Archiwum Państwowego tylko t. zw. aktów bieżących do użytku poszczególnych ministrów i urzędów, zachowując cały spadek po arohiwach byłych rządów rosyjskich i innych okupacyjnych, w archiwach państwowych, należących do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

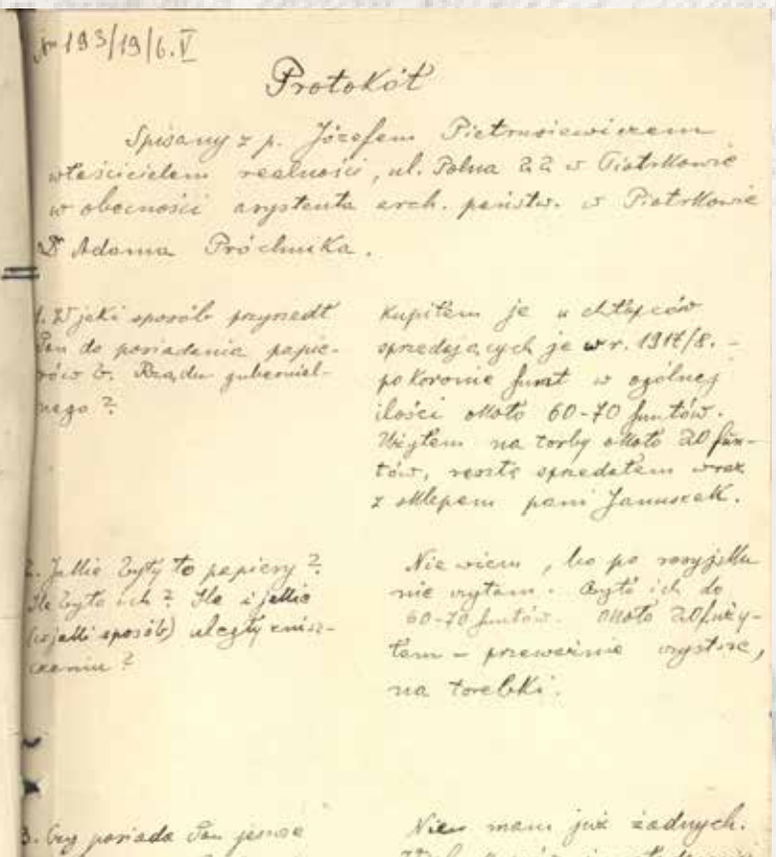
W Piotrkowie kierownikiem Archiwum Państwowego jest przybyły od kilku dni do naszego miasta p. Wacław Studnicki, do którego (adres tymczasowy — Belzacka 20 m. 6) należy się zwracać we wszelkich sprawach dotyczących archiwów państwowych po byłych urzędach rosyjskich, niemieckich i austrjackich na terytorjum b. gubernji Piotrkowskiej i Kaliskicj.

Nr. 8
DZIENNIK NARODOWY
Piotrków Sobota 11 Stycznia 1919 roku
wychodzi o godz. 8-ej rano z wyjątkiem poniedziałków i dni poświątecznych
TEATR „VICTORIA"
CZARODZIEJKA
KINO „CZARY" Z CIUPAGA NA GIEWONT
ANONS!
Zaprzysiężenie Wojsk Polskich
Nawała bolszewicka idzie na Polo

Pierwszym dyrektorem Archiwum Państwowego w Piotrkowie został Wacław Gizbert Studnicki, oddelegowany w kwietniu 1919r. do Wilna. W pierwszych miesiącach swojej pracy zdołał on rozpoznać i zabezpieczyć znaczną część akt, stanowiących wytwór urzędów i instytucji władz zaborczych i okupacyjnych (rosyjskich i austriackich). Studnicki często wyjeżdżał także do innych miast w tym do Łodzi, Kalisza, Sieradza i Częstochowy, wykonując tam analogiczną pracę. Kolejnym dyrektorem piotrkowskiego archiwum został znany historyk, polityk, nauczyciel i samorządowiec dr Adam Feliks Próchnik. Podstawowym problemem archiwum był brak własnej siedziby. Zlokalizowano je w trzech budynkach wynajmowanych od osób prywatnych. Brak siedziby, jak i szczupła obsada kadrowa archiwum (3 osoby) powodowały problemy związane z funkcjonowaniem archiwum. Aż do 1921r. trwało gromadzenie zasobu.

Dopiero w późniejszym okresie czasu, można było przystąpić do prac porządkowych poszczególnych zespołów archiwalnych. W latach 1919-1926 do archiwum zostało przejętych 17 dużych zespołów, a zasób liczył 2096 metrów bieżących akt. W 1928r. dr Adam F. Próchnik został wybrany posłem na Sejm RP z ramienia Polskiej Partii Socjalistycznej. W tym czasie w ramach kontraktu obowiązki dyrektora pełnił Józef Rawita-Raciborski, kierownik Archiwum Akt Dawnych miasta Łodzi. We wrześniu 1930r. Adam Próchnik został przeniesiony służbowo do archiwum w Poznaniu. Obowiązki kierownika archiwum objął zatrudniony w 1925r. Ignacy Świątkowski, który pełnił je aż do wybuchu wojny. W 1939r. Archiwum Państwowe w Piotrkowie znalazło swoją siedzibę w gmachu Sądu Okręgowego przy ulicy Toruńskiej 4.

Protokół

Spisany z p. Józefem Pietrusiewiczem właścicielem realności, ul. Polna 22 w Piotrkowie w obecności asystenta arch. państw. w Piotrkowie P. Adama Próchnika.

1. Jaki sposób posiadał Pan do posiadania papierów b. Rządu gubernialnego?

Kupiłem je u różnych sprzedających je w r. 1918/8. - po kilkanaście funt w ogólnej ilości około 60-70 funtów. Użyłem na torby około 20 funtów, resztę sprzedałem wraz z sklepem pani Januszek.

2. Jakie były to papiery? Ile było ich? Ile z jakiego (z jakiej sposób) ulegały zniszczeniu?

Nie wiem, bo po rosyjsku nie umiem. Było ich do 60-70 funtów. Około 20 funtów - przeważnie wydarte, na torebki.

3. Czy posiada Pan jeszcze

Nie mam już żadnych.

Komisarjat Rządowy w Piotrkowie.

L. 22. V. 19.
1

WEZWANIE.

Wzywam wszystkich mieszkańców powiatu, którzy mają jeszcze w swoim posiadaniu **akta, druki, makulatury i książki należące do byłych władz rosyiskich i austro-węgierskich, a więc stanowiące obecnie własność Państwa Polskiego,** aby w przeciągu dni 14 od ogłoszenia niniejszego wezwania zwrócili takowe **Archiwum Państwowemu** w Piotrkowie (Adres Dr. ADAM PRÓCHNIK ul. Bykowska L. 55), uprzedzając iż w razie niezastosowania się do niniejszego wezwania, przedmioty będą poszukiwane w drodze policyjnej, winni zaś będą ścigani sądownie.

Zwraca się przytem uwagę, że przedmioty powyższe znajdują się przeważnie u sklepikarzy, którzy takowe używają do opakowania towarów.

Piotrków, dnia 30 maja 1919 r.

Komisarz Rządowy:

w. z. KOLARZOWSKI, w. r.

fp. 33-35

Wykaz
lokali w domach prywatnych zajętych przez Archiwum Państwowe w Piotrkowie

Nr bieżący	2. Miejscowość	3. Ulica i nr hypoteczny i policyjny domu	4. Nazwa urzędu	5. Opis lokalu	6. Powierzchnia użytkowa lokalu	7. Cena roczna	8. Data oddania lokalu do użytku	9. Nazwisko właściciela	10. Na mocy jakiego tytułu	11. Nazwisko zarządcy lokalu i użytkownika	12. Uwagi
1.	Piotrków	Bykowska Nr. 233 Nr. p. 55	Archiwum Państwowe w Piotrkowie	Parter, 1 pokój o 2 oknach, 1 pokój o 1 oknie, 1 przedpokój		900 Mk.	1/I 1920	Biblioteka Kamelnych		Ustna umowa	
2.	Piotrków	Bykowska Nr. 233 Nr. p. 55	Archiwum Państwowe w Piotrkowie	2 piętro, 2 pokoje o 2 oknach, 2 pokoje po 1 oknie, 1 przedpokój, 1 kuchnia.			1/IX 1919	Biblioteka i Katalog		Ustna umowa	
3.	Piotrków	Bykowska Nr. 233 Nr. p. 71	Archiwum Państwowe w Piotrkowie	~~Suterreny~~ Suter., 5 pokoi o 2 oknach, 2 pokoje po 1 oknie, przedpokój. – parter 1 pokój o 1 oknie.		3355 Mk.	Jeszcze od czasów rosyjskich	Akta	2 urzędników; 2 woźnych	Ustna umowa	Cena lokalu za 1921, 1922 na rok 1922 zawarł umowę z Zarządem Państwowym

Archiwum Państwowe w Piotrkowie.

№ 37

d. 6 marca 1919 r.

Rotniczka 20

Sprawa b. [illegible]

Magistrat miasta Piotrkowa
otrzymano dnia 6.3. 1919
№ 2594.

Magistrat m. Piotrkowa wydział I
otrzymano dnia 6/III 1919 r. № 1242

Magistrat m. Piotrkowa

Archiwum Państwowe w Piotrkowie otrzymało na magazyn archiwalny salę po-cerkiewną w gmachu po-klasztornym (pojezuickim i pojezuickim) gimnazjum im. Bolesława Chrobrego

Dowiedzy się od p. Dyrektora Gimnazjum, iż owa sala po-cerkiewna jest jakoby późniejsze przybudówką z czasów rosyjskich. Budzi się zatem wątpliwość co do solidności roboty budowniczych rosyjskich i wytrzymałości tychże murów w sali po-cerkiewnej, w której mają być umieszczone akta przedstawiające znaczny ciężar.

Ponieważ przewożenie aktów już się rozpoczęło i praca wobec pustałych obaw musi być wstrzymana, upraszam Prezydyum Magistratu o wyznaczenie pana Architekta Miejskiego dla zbadania wytrzymałości murów b. cerkwi gimnazjalnej w gmachu po-pijarskim. Sprawa jest bardzo pilna.

Z poważaniem Studnicki

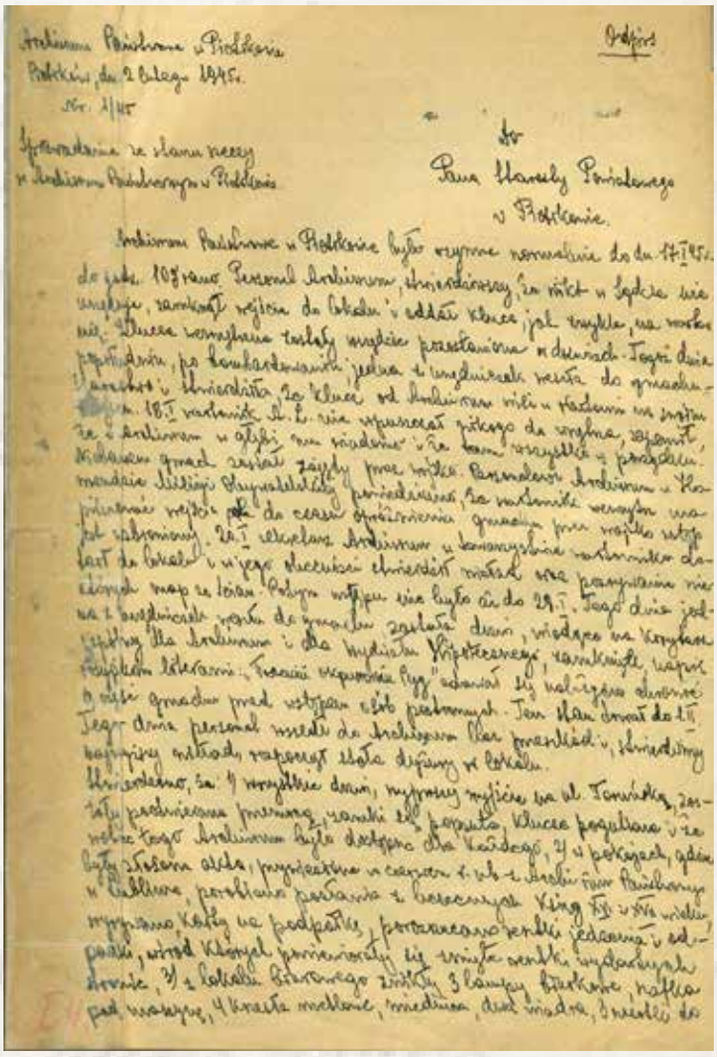

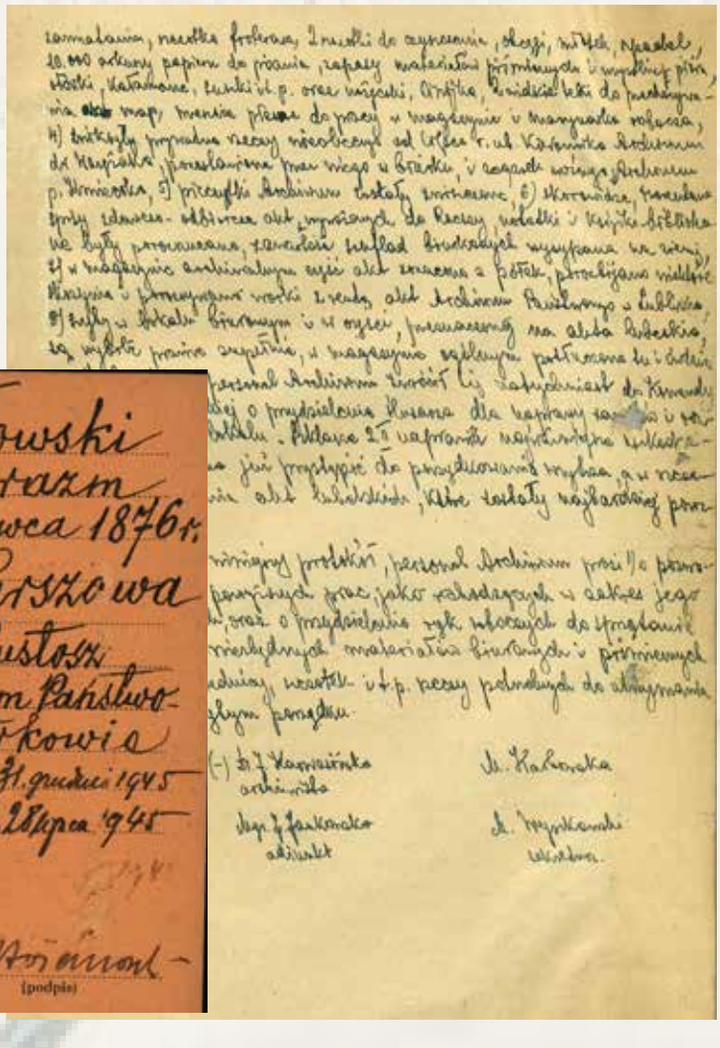
Po wybuchu wojny archiwum było zajęte przez oddział Wehrmachtu, a swoją działalność wznowiło dopiero po dziesięciu miesiącach, tj. 15.07.1940r. Niemieckim kierownikiem archiwum został dr Hans Branig, a jego polskim odpowiednikiem dr Jan Warężak. W czasie wojny władzą zwierzchnią był Archivamt w Radomiu. W tym okresie z zasobu archiwum piotrkowskiego Niemcy wywieźli do archiwów w Poznaniu i Katowicach 24 661 jednostek archiwalnych. Podczas wojny zniszczeniu uległo około 80% kartotek i skorowidzów oraz 50% sprzętu i wyposażenia. Okres wojny to straty także w zasobie kadrowym archiwum. Ignacy Świątkowski za działalność przeciwko okupantowi został aresztowany i stracony w 1942r. Jego los podzielił także inny archiwista, zatrudniony w archiwum podczas wojny - Stefan Pawlak, rozstrzelany w 1944r. za przynależność do Armii Krajowej.

Po upadku Powstania Warszawskiego do Piotrkowa trafili archiwiści warszawscy: dr Józef Stojanowski, dr Jadwiga Karwasińska, mgr Jadwiga Jankowska i Adolf Mysłowski. Ten ostatni kierował piotrkowskim archiwum, aż do końca 1949r., kiedy jego obowiązki przejęła Maria Karbowska zatrudniona w archiwum pod koniec 1942r.

Styczeń 1945r. przyniósł mieszkańcom Piotrkowa upragnioną i długo wyczekiwaną wolność. Piotrkowscy archiwiści przy wsparciu archiwistów warszawskich, już w lutym przystąpili do efektywnej pracy. Jednym z pierwszych zadań było zabezpieczenie zasobu archiwum, jak i dokumentów porzuconych przez ewakuowane urzędy administracji niemieckiej. Już w październiku 1945r. na wniosek władz zwierzchnich podjęto działania mające na celu dokonanie oceny strat i szkód poniesionych przez archiwum. Kolejną czynnością, jakiej wiele uwagi poświęcali piotrkowscy archiwiści, było scalanie rozbitego zasobu archiwum. W tym celu Adolf E. Mysłowski prowadził bogatą korespondencję z kilkoma placówkami archiwalnymi w kraju, celem ustalenia pochodzenia i własności archiwaliów, które w czasie zawieruchy wojennej znalazły się m.in. w Piotrkowie. W 1947r. podjęto również działania zmierzające do utworzenia Oddziału Terenowego w Łodzi, przekształconego w późniejszym okresie w działające do dziś Archiwum Państwowe w Łodzi.

Pomimo utraty w latach 50-tych samodzielności przez piotrkowskie archiwum i przekształcenia go w Oddział Terenowy Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Łodzi, które powstało w dużej mierze na bazie zasobu Archiwum Państwowego w Piotrkowie, pod kierunkiem Marii Karbowskiej archiwum prowadziło aktywną działalność w zakresie popularyzacji zasobu jak i historii regionalnej. W 1960r. podjęto akcję „Spotkania z dokumentem", która znalazła odbicie w całym kraju. Kolejne lata działalności archiwum, charakteryzowały się szeroko zakrojoną działalnością popularyzatorską, realizowaną m.in. poprzez liczne wystawy, seminaria i udział w inicjatywach społecznych.

W styczniu 1976r., podniesiono piotrkowską placówkę do rangi Wojewódzkiego Archiwum Państwowego, którego dyrektorem została Joanna Nadgrodkiewicz. Od 1980r. na prawach Oddziału funkcjonuje placówka w Tomaszowie Mazowieckim, działająca wcześniej jako ekspozytura. Od 1984r. piotrkowskie archiwum nosi nazwę Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim. Do ważniejszych osiągnięć pracowników piotrkowskiego archiwum, poza bardzo aktywną działalnością popularyzatorską, realizowaną poprzez liczne wystawy, udział w konferencjach i sesjach naukowych, zaliczyć niewątpliwie należy wdrożenie przez mgr. Krzysztofa Urzędowskiego programu informatycznego „AZAK". Archiwum jest także miejscem licznych lekcji historycznych i archiwalnych, a pracownicy prowadzą aktywną działalność naukową i dydaktyczną.

Obecnie naszą misją jest trwałe zachowanie świadectw przeszłości i zapewnienie do nich powszechnego dostępu w celu wspierania rozwoju państwa i społeczeństwa obywatelskiego. Archiwum jako dział rządowej administracji specjalnej zapewnia każdemu obywatelowi przyjazny, ciągły i bezpieczny dostęp do zgromadzonych zasobów informacji. Dzisiaj obok dokumentacji tradycyjnej, archiwa gromadzą i udostępniają również archiwalia zapisane na nośnikach cyfrowych.

Do najcenniejszych archiwaliów zgromadzonych w zasobie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim należy niewątpliwie zbiór dokumentów pergaminowych pochodzących z lat 1569-1725, wystawionych przez ówcześnie panujących władców potwierdzających prawa i przywileje miasta Piotrkowa, jednym z najcenniejszych dokumentów jest również „Kopiarz Sulejowski" pochodzący z 1618 roku. W dokumencie tym znajduje się pierwsza wzmianka o Piotrkowie pochodząca z 1217 roku. Do najstarszych archiwaliów należą zespoły: Trybunału Koronnego z lat 1635- 1738, Zbiór Cechów miasta Piotrkowa (1550-1949), Cechu Kupców w Piotrkowie (1487; 1659-1915), Zbiór Cechów miasta Radomska (1640--1937) i Zbiór Cechów Wolborza (1617-1917).

Zasób archiwalny tworzą przede wszystkim akta i dokumenty wytworzone przez władze i instytucje samorządowe reprezentowane przez takie zespoły akt, jak m.in.: Starostwo Powiatowe Piotrkowskie (1918-1950), Wydział Powiatowy w Piotrkowie (1917-1949), Akta miasta Piotrkowa (1805-1945), Tomaszowa (1820-1944) i Radomska (1793-1949). Szczególnie cenne dla badaczy są spuścizny i kolekcje archiwalne, takie jak m.in.: Michała Rawity--Witanowskiego, Kazimierza Stronczyńskiego, Adolfa Mysłowskiego. Obecnie zasób archiwum to także zespoły akt gospodarczych, wytworzonych przez zakłady przemysłowe: huty szkła (np.: „Kara", „Feniks", „Hortensja"), czy przemysłu lekkiego.

ARCHIWUM PAŃSTWowe

W dniu 5 grudnia 2019 r. w piotrkowskiej Mediatece 800-lecia miały miejsce uroczystości Jubileuszu Stulecia Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim, połączone z galą podsumowującą całoroczny cykl ogólnopolskich wydarzeń związanych z 100. rocznicą powstania archiwów państwowych w niepodległej Polsce. W charakterze głównych organizatorów i gospodarzy wystąpili dr Paweł Pietrzyk – Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych oraz dr Tomasz Matuszak – Dyrektor Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim. Łącznie tego dnia w obchodach jubileuszowych udział wzięło ponad 200 osób.

W roku jubileuszowym Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim pozyskało nową siedzibę przy ul. Jerozolimskiej 29 – gmach dawnej piotrkowskiej Wielkiej Synagogi. Obecnie, wraz ze swym Oddziałem w Tomaszowie Mazowieckim pracownicy archiwum roztaczają opiekę nad bezcenną skarbnicą wiedzy o dziedzictwie historycznym i kulturalnym miasta oraz szerzej rozumianego regionu. Uczestniczą również aktywnie w wielu wydarzeniach naukowych i kulturalnych. Co roku archiwiści publikują liczne książki i artykuły o tematyce historycznej, a także aranżują wystawy nie tylko we własnej siedzibie, lecz także w przestrzeni miejskiej Piotrkowa Trybunalskiego, czy Tomaszowa Mazowieckiego oraz w Internecie. Zarówno „wczoraj", jak i „dziś", Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim wykonuje swoje zadania na rzecz lokalnej społeczności, będąc tym samym jednym z najważniejszych podmiotów organizujących życie kulturalne i naukowe na szeroko pojętej ziemi piotrkowskiej.

ARCHIWA PAŃSTWOWE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM

Opracowanie wystawy i katalogu: dr Tomasz Matuszak, dr Maciej Hubka

Wszelkie prawa zastrzeżone
Piotrków Trybunalski 2021
Druk: UNI-DRUK Piotrków Trybunalski

www.piotrkow-tryb.ap.gov.pl
www.facebook.com/APwPT